

OD REDAKCJI

Prezentowany tom stanowi kontynuację badań nad zjawiskiem emancypacji kobiet zaprezentowanych w monografii *Przemiany dyskursu emancypacyjnego kobiet. Studia*, Seria I: *Perspektywa środkowoeuropejska* (Białystok 2019). Oba tomy są plonem Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Przemiany formuły emancypacji kobiet od XVIII wieku do dwudziestolecia międzywojennego”. Obradowała ona w dniach 26-27 września 2013 roku w Pałacu Branickich oraz na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku, gromadząc stu dwudziestu badaczy tej problematyki z Polski, Ukrainy, Szwajcarii, Białorusi, Litwy i Stanów Zjednoczonych. Sesja odbywała się w 110. rocznicę wydania ważkiego zbioru wypowiedzi, ukierunkowujących polską myśl emancypacyjną, zatytułowanego *Głos kobiet w kwestyi kobiecej* (1903). Kazimiera Bujwidowa zapisała w nim słowa, które uczyniliśmy mottem sesji:

„Wzmógł się ruch kobiet doby dzisiejszej, gorące dysputy prywatne i po stowarzyszeniach oraz polemiki dziennikarskie, wszystko to wprost nawoływało do sformułowania najważniejszych postulatów kwestyi kobiecej. Rzecz prosta, że książka złożona z artykułów dziesięciu osób nie może należycie spełnić powyższego zadania, nie może ona bowiem być jednolitą i musi zawierać pewne sprzeczności. (...) To wszystko domagało się podkreślenia. A zrobiłyśmy to nie dlatego, by wypowiedzieć mężczyźnie walkę, by go tem podkreśleniem dotknąć lub upokorzyć, lecz dlatego jedynie, by mu dać do poznania, że kobieta dzisiejsza zdaje sobie dokładnie ze swego stanowiska sprawę i nadal na stanowisku bezkarnie krzywdzonej poddanki dobrowolnie pozostać nie zechce.

Kobieta dzisiejsza nie tylko czuje (bo czuła zawsze), ale i rozumie, że dzisiejsze jej stanowisko w społeczeństwie jest na bezprawiu oparte, a z chwilą zdobycia tej świadomości już nie ustanie w pracy i walce ani na chwilę, by owo bezprawie usunąć” (*Przedmowa*).

Prace zgromadzone w tomie dobrze charakteryzuje jego podtytuł: *Perspektywa polska*. Bez wyjątku ukazują one bowiem dynamikę przemian idei

emancypacji na ziemiach polskich lub, co się też zdarzało, wpływ polskich idei emancypacyjnych na literatury i kultury sąsiednie. I to ze szczególnym akcentem położonym na drugą połowę XIX wieku, kiedy emancypacja wyraźnie „wcieli się” jako idea w rozmaite przejawy życia społecznego, czego ukoronowaniem będą zarówno dojrzałe koncepcje początku XX wieku i dwudziestolecia międzywojennego (Zofia Nałkowska, Tadeusz Boy-Żeleński, Irena Krzywicka), jak i przeciwstawiające się im idee konserwatywne (od Teodora Jeske-Choińskiego i Aleksandra Mohla po kręgi ziemiańskie z czasów Drugiej Rzeczypospolitej).

Wypada na koniec zachęcić Państwa do równie uważnego i krytycznego przyjrzenia się obu stanowiskom, dwóm skrzydłom tej samej myśli, która dotyczy miejsca kobiety w świecie.

Anna Janicka

Białystok, 31 czerwca 2019 roku